

OPINIE KORZYSTAJĄCYCH Z SAMORZĄDOWYCH USŁUG KULTURALNYCH NA TEMAT ODBUDOWY ZESPOŁU ZAMKOWO-PARKOWEGO RADZIWIŁŁÓW W BIAŁEJ PODLASKIEJ

OPINIONS OF CUSTOMERS OF LOCAL GOVERNMENT CULTURAL SERVICES REGARDING THE RECONSTRUCTION OF THE RADZIWIŁŁ CASTLE AND PARK COMPLEX IN BIAŁA PODLASKA

Agnieszka Kuś^{1(C-F)}, Danuta Guzal-Dec^{2(A,E)}

¹Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Polska

¹Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Poland

Kuś, A., Guzal-Dec, D. (2021). Opinie korzystających z samorządowych usług kulturalnych na temat odbudowy Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej / Opinions of customers of local government cultural services regarding the reconstruction of the Radziwiłł Castle and Park Complex in Biała Podlaska, *Rozprawy Społeczne/Social Dissertations*, 15(1), 113-124. <https://doi.org/10.29316/rs/134718>

Wkład autorów/
Authors' contribution:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Dane – analiza i statystyki/
Data analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie artykułu/
Preparation of manuscript
F. Wyszukiwanie i analiza
literatury/
Literature analysis
G. Zebranie funduszy/
Funds collection

Tabele/Tables: 1
Ryciny/Figures: 1

Literatura/References: 19

Otrzymano/Submitted:
05.05.2020

Zaakceptowano/Accepted:
22.04.2021

Streszczenie

Celem pracy jest zbadanie opinii korzystających z samorządowych usług kulturalnych na temat potrzeby odbudowania Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej, a także określenie determinant różnicujących te opinie.

Materiał i metody. W pracy zastosowano metodę analizy literatury przedmiotu, metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu zrealizowanego na próbie 1166 osób.

Wyniki. Badani korzystający z usług kulturalnych w mieście wykazują potrzebę odbudowania Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej (ponad 70% respondentów poparło tę inicjatywę). Odbudowę zamku w oryginalnej formie najczęściej popierali mieszkańcy miasta, osoby starsze oraz źle oceniające swoją sytuację finansową. Przeciwko odbudowie zamku byli natomiast najczęściej mężczyźni, osoby młode oraz nisko wykształcone.

Wnioski. Wyniki badań wskazujące na potrzebę rewaloryzacji najważniejszych elementów dziedzictwa miasta Biała Podlaska, w celu wykreowania pewnych obiektów tworzących wizerunek i wzmacniających tożsamość lokalną. Jawi się również pilna potrzeba wzmocnienia edukacji kulturowej młodzieży szkolnej zwłaszcza w obszarze tożsamości lokalnej.

Słowa kluczowe: dziedzictwo kulturowe, miasto Biała Podlaska, ekonomia dziedzictwa kulturowego

Summary

The aim of this paper is to examine the opinions of customers of local government cultural services on the need to revitalization the Radziwiłł Castle and Park Complex in Biała Podlaska and to identify determinants of these opinions.

Material and methods. The methods of literature analysis and diagnostic survey were used.

Results. The respondents using cultural services in the city confirm the need to revitalization the Radziwiłł Castle and Park Complex in Biała Podlaska. The reconstruction of the castle in its original form was most often supported by the inhabitants of the city, the elderly and people who assessed their financial situation poorly. Whereas men, young and low educated people were most often against the reconstruction of the castle.

Conclusions. The research results indicate the need to revitalization the most important elements of heritage. There is also an urgent need to strengthen the cultural education of schoolchildren, especially in the area of local identity.

Keywords: cultural heritage, city of Biała Podlaska, heritage economics

Adres korespondencyjny: Agnieszka Kuś, Wydział Nauk Ekonomicznych, Zakład Zarządzania, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Sidorska 95/97, Polska; email: a.kus@dydaktyka.pswbp.pl, ORCID: 0000-0002-6258-6823

Copyright by: Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Agnieszka Kuś

Czasopismo Open Access, wszystkie artykuły udostępniane są na mocy licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-użycie niekomercyjne-na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-SA 4.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Wprowadzenie

Lokalne dziedzictwo kulturowe jest podstawą tożsamości lokalnej oraz rozwoju społecznego i gospodarczego danego terytorium. Obowiązek dbałości o lokalne dziedzictwo bezpośrednio przypisany został samorządom lokalnym. W katalogu zadań własnych gminy znajdują się zadania z zakresu „kultury, w tym zadania bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.¹ Skuteczne wykonywanie tych zadań ma znaczenie dla zachowania zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego a także wspomaga kształtowanie tożsamości lokalnej mieszkańców.

Warunkiem uwolnienia potencjału rozwojowego dziedzictwa kulturowego jest społeczna świadomość jego wartości oraz wysoki poziom upowszechniania wiedzy na jego temat. Dzięki informacjom dotyczącym opinii mieszkańców na temat potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego samorządy mogą odpowiednio kształtować politykę w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym w szczególności identyfikować problemy i określać dalsze kierunki działań.

Celem głównym pracy jest poznanie opinii korzystających z usług kulturalnych w mieście Biała Podlaska na temat potrzeby odbudowania Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej, a także określenie determinant różnicujących te opinie. Wyniki badań mogą służyć pomocą dla władz lokalnych przy podejmowaniu działań związanych z zarządzaniem dziedzictwem kulturowym miasta.

Pojęcie i znaczenie kultury i dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-gospodarczym

Kultura, jako pojęcie bardzo szerokie, wieloznaczne i wielowymiarowe doczekała się wielu definicji badaczy reprezentujących różne dyscypliny. Jednak najczęściej pojęcie kultury spotkać możemy w antropologii i socjologii, gdzie pozostaje ona jedną z podstawowych kategorii pojęciowych. W ujęciu socjologicznym kultura to „całościowy sposób życia charakterystyczny dla danej zbiorowości, na który składa się wszystko to, co ludzie robią, myślą i posiadają jako członkowie społeczeństwa (wzory działania, myślenia i wyposażenia materialnego)” (Sztompka, 2003, s. 255). Z tej perspektywy kulturę możemy określić jako zestaw postaw, poglądów, zwyczajów, wartości i praktyk, które charakteryzują pewną grupę osób. Cechy te są definiowane poprzez znaki, symbole, język, przedmioty i tradycje. Na ich podstawie wnioskujemy o tożsamości grupy, którą wyodrębnia się na podstawie cech geograficznych, etnicznych, społecznych (Namyślak, 2015). Definicje socjologiczne łączy kilka wspólnych elementów. Kultura jest cechą społeczeństwa, a nie jednostki, kształtuje życie społecz-

¹ art. 7 ust. 1 pkt 9 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2020 poz. 713).

Introduction

Local cultural heritage is the basis of local identity as well as social and economic development of a territory. The obligation to preserve local heritage has been directly assigned to local governments. The catalogue of the commune's own tasks covers those in the field of 'culture, including tasks of communal libraries and other cultural institutions as well as the protection of monuments and the care of monuments'.¹ Effective performance of the above is important for the preservation of material resources of cultural heritage and helps to shape the local identity of the inhabitants.

Social awareness of the value of cultural heritage and intensive dissemination of knowledge about it are the conditions for releasing its potential for development. With the aid of the information concerning the opinion of residents on the need for protecting cultural heritage, local governments can properly shape its policy in the scope of cultural heritage management, in particular, it can identify problems and define its further actions.

The main purpose of the study is to discover the opinions of those who use cultural services in the city of Biała Podlaska on the need for reconstructing the Radziwiłł Castle and Park Complex (Polish: Zespół Zamkowo-Parkowy Radziwiłłów) in Biała Podlaska, as well as to identify the determinants that differentiate their opinions. The results of the research can aid local authorities in undertaking activities related to the management of the city's cultural heritage.

The concept and importance of culture and cultural heritage in socio-economic development

Culture, as an overly broad, ambiguous and multidimensional concept has been given many definitions by researchers of various disciplines. However, the most common concept of culture can be found in anthropology and sociology, where it remains one of the basic conceptual categories. In sociological terms, culture is 'a comprehensive way of life characteristic of a given community, which consists of everything that people do, think, and possess as members of society (models of action, thinking and material equipment)' (Sztompka, 2003, p. 255). From this perspective, we can define culture as a set of attitudes, views, customs, values, and practices that characterise a certain group of people. The features are defined by signs, symbols, language, objects, and traditions. On their basis, we draw conclusions about the identity of the group that is distinguished pursuant to geographic, ethnic, and social features (Namyślak, 2015). Sociological definitions share several common elements. Culture is a feature of society, not of an individual, it shapes and structures social life. Culture is everything that

¹ Art. 7 (1) (9) of the Act of 8th March 1990 on commune self-government (i.e., Journal of Laws of 2020, item 713).

ne i nadaje mu odpowiednią strukturę. Kulturą jest wszystko, czego uczy się człowiek w trakcie życia społecznego i co jest przekazywane poprzez pokolenia (Gruchoła, 2010, s. 98). Zgodnie natomiast z ujęciem funkcjonalnym kulturę określa się jako całokształt działań, wiążących się z artystycznym i intelektualnym rozwojem oraz ich rezultaty. Cechami tych działań są kreatywność oraz przekaz symbolicznego znaczenia, a rezultatem – forma własności intelektualnej. Na kulturę składają się m.in. muzyka, literatura, taniec, teatr, sztuki wizualne, jak również aktywności, np. kręcenie filmów, dziennikarstwo oraz wydarzenia, m.in. festiwale (Namyślak 2015, s. 52). Przedstawione ujęcia definicyjne nie wykluczają się wzajemnie, a wręcz pokrywają w wielu istotnych kwestiach, np. odnośnie ukazania roli twórczości artystycznej w określaniu tożsamości grupy (Namyślak, 2015).

W odniesieniu do ujęcia funkcjonalnego kultury istotna jest także kwestia zasobów (dóbr) kultury odnoszona przeważnie do problemu dziedzictwa kulturowego. Za dziedzictwo kulturowe uznaje się zabytki/dzieła sztuki i ich wartości: estetyczną, duchową, społeczną (charakter społeczeństwa, poczucie tożsamości i identyfikacji z miejscem zamieszkania), historyczną (charakter epoki, w której powstały), symboliczną i autentyczną. Jest to pewien ograniczony i na swój sposób nieodnawialny zasób, podobnie jak zasoby przyrodnicze (Namyślak 2015, s. 53).

Dziedzictwem kulturowym jest ta część dawnych dóbr kultury, która uznana została za wartościową przez kolejne, następne pokolenia i dzięki temu dotrwała do chwili obecnej. Można, zatem powiedzieć, że dziedzictwo kulturowe, chociaż składa się z wytworów dawnych, jest w znacznym stopniu produktem teraźniejszości, jest współczesnym konstruktem społecznym, przypisywanym w ciągłym procesie przemian wciąż nowym zjawiskom z przeszłości (Kobyliński, 2011, s. 22).

Wspólnota ludzi uznających określone dziedzictwo za źródło i wyrażenie uznawanych przez nich wartości, przekonań, wiedzy oraz tradycji to tzw. depozytariusze dziedzictwa. Konkretny element dziedzictwa stanowią dla nich ważny czynnik kształtowania tożsamości – narodowej, lokalnej, rodzinnej czy indywidualnej (Chabiera, Koziół, Skaldawski, 2019, s. 9). Oprócz depozytariuszy, mówiąc o dziedzictwie kulturowym warto zwrócić uwagę także na interesariuszy dziedzictwa, tak wewnętrznych (tj. osób bądź organizacji bezpośrednio wpływających na funkcjonowanie obiektów dziedzictwa), jak i zewnętrznych, czyli pośrednio odnoszących korzyści z dziedzictwa (mogą to być instytucje, lokalne władze, media, przedsiębiorcy). Podział ten, w przypadku dziedzictwa, nie jest rozłączny, będąc, bowiem depozytariuszem dziedzictwa jednocześnie jesteśmy jego interesariuszem – wewnętrznym lub zewnętrznym (Legutko-Kobus, 2016, s. 142).

a person learns in the course of their social life and is passed down through generations (Gruchoła, 2010, p. 98). On the other hand, according to the functional approach, culture is defined as all activities related to artistic and intellectual development as well as their results. The features of such activities are creativity and the transfer of symbolic meaning, whereas the result – a form of intellectual property. Culture consists of, among others music, literature, dance, theater, visual arts, as well as activities such as filming, journalism, and events, for example festivals (Namyślak 2015, p. 52). The presented definitions are not mutually exclusive, quite the contrary, they even overlap in terms of many important issues, e.g., in regards to presentation of the role of artistic creativity in defining the group's identity (Namyślak, 2015).

Considering the functional approach to culture, the issue of cultural resources (goods), mostly related to the problem of cultural heritage, is also important. Cultural heritage is considered to include monuments / works of art and their values: aesthetic, spiritual, social (character of society, sense of identity and identification with one's place of residence), historical (character of the era in which they were created), symbolic and authentic. It is a limited and, in some way, non-renewable resource, just like natural resources (Namyślak 2015, p. 53).

Cultural heritage is that part of the former cultural goods that has been recognised as valuable by later, successive generations and thus it has been surviving to the present day. It can therefore be said that cultural heritage, although it consists of old products, is to a large extent a product of the present, it is a contemporary social construct, ascribed in a continuous process of changes to still new phenomena from the past (Kobyliński, 2011, p. 22).

The people who belong to a community that recognises a specific heritage as the source and expression of values, beliefs, knowledge, and traditions are called heritage depositories. For them, specific elements of heritage constitute an important factor in shaping their identity – national, local, domestic, or individual in nature (Chabiera, Koziół, Skaldawski, 2019, p. 9). Apart from depositories, when talking about cultural heritage, it is also worth to draw attention to heritage stakeholders, both internal (i.e., people or organisations directly influencing the functioning of heritage objects) and external, i.e., indirectly benefiting from heritage (these may be institutions, local authorities, media, entrepreneurs). This division, in the case of heritage, is not separable, because, while being a heritage depository, we are also its stakeholder – internal or external (Legutko-Kobus, 2016, p. 142).

Cultural heritage consists of both tangible and intangible elements. Material cultural heritage includes architectural heritage, historical sites,

Na dziedzictwo kulturowe składają się zarówno elementy materialne, jak i niematerialne. Materialne dziedzictwo kulturowe obejmuje dziedzictwo architektoniczne, miejsca historyczne, stanowiska archeologiczne, dziedzictwo podwodne, krajobraz kulturowy, parki i ogrody, jak również ruchome obiekty zabytkowe w tym muzealia, zasoby archiwalne i biblioteczne (Kozioł, Trelka, Florjanowicz, 2013, s. 17). Z kolei niematerialne dziedzictwo kulturowe „oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.”²

Elementy dziedzictwa kulturowego można także różnicować ze względu na to, jak szeroki krąg społeczny przyjmie je jako swoje. Można np. wyróżnić elementy dziedzictwa posiadające na tyle powszechnie uznawane wartości, że będą się zaliczać do dziedzictwa narodowego, inne – o znaczeniu lokalnym – będą identyfikowane jako dziedzictwo tylko przez określoną społeczność lokalną. Jednak niezależnie od skali oddziaływania każdy element dziedzictwa zasługuje na poszanowanie i ochronę (Chabiera, Kozioł, Skaldawski, 2019, s. 9).

Kultura i dziedzictwo kulturowe mogą być także analizowane w perspektywie ekonomicznej. Przede wszystkim należy zauważyć, że ujmując kulturę funkcjonalnie jako zespół odpowiedzi na potrzeby i wyzwania, zarówno jednostkowe, jak i zbiorowe, wkracza się w sferę rozważań ekonomicznych. W tym kontekście rozważać można ekonomiczne aspekty wytwarzania usług kulturalnych oraz funkcjonowania sektora kultury jako sektora gospodarki. Jednocześnie kultura oddziałuje na postawy obywateli, jak i na kształt instytucji niezbędnych do funkcjonowania państwa. Podmioty gospodarcze funkcjonują i podejmują decyzje w określonym środowisku kulturowym, co warunkuje ich preferencje. Należy pamiętać, że nie wszystkie uwarunkowania działalności gospodarczej można wyjaśniać przy pomocy uniwersalnych teorii ekonomii, a kultura jest istotnym czynnikiem warunkującym bieg historii gospodarczej (Namyślak, 2015). Nawet pobieżna obserwacja dowodzi, że ekonomiczne wybory i działania ludzi są głęboko zakorzenione w życiu społecznym i nie można ich rozpatrywać z pominięciem tradycji, obyczajów, wartości i norm społecznych (Kostro, 2009; Wilkin, 2016).

archaeological sites, underwater heritage, cultural landscape, parks, and gardens, as well as movable historical objects, including museum pieces, archival and library resources (Kozioł, Trelka, Florjanowicz, 2013, p. 17). Intangible cultural heritage, on the other hand, means practices, images, messages, knowledge and skills – as well as related instruments, objects, artifacts and cultural spaces – which communities, groups and, in some cases, individuals recognise as part of their own cultural heritage. This intangible cultural heritage, passed down from generation to generation, is constantly recreated by communities and groups in relation to their surroundings, the impact of nature and their history, and provides them with a sense of identity and continuity, thus contributing to an increase of respect towards cultural and human diversity as well as creativity.²

Elements of cultural heritage can also be differentiated on the basis of how much of the public is willing to accept them as theirs. For example, it is possible to distinguish elements of heritage with such universally recognised values that they will be considered as a part of the national heritage, others – of local importance – will be identified as heritage only by a specific local community. However, regardless of the scale of impact, each element of heritage deserves respect and protection (Chabiera, Kozioł, Skaldawski, 2019, p. 9).

Culture and cultural heritage can also be analysed from an economic perspective. First of all, it should be noted that by perceiving culture functionally as a set of responses to needs and challenges, both individual and collective, it enters the sphere of economic considerations. In this context, economic aspects of generating cultural services and the functioning of the cultural sector can be viewed as an economic sector. At the same time, culture affects the attitudes of citizens and the form of institutions necessary for the functioning of a state. Economic entities function and make decisions in a specific cultural environment, which determines their preferences. It should be remembered that not all of the determinants of economic activity can be explained using universal economic theories and that culture is an important factor determining the course of economic history (Namyślak, 2015). Even a cursory observation proves that people's economic choices and actions are deeply rooted in social life and cannot be viewed in isolation from traditions, customs, values and social norms (Kostro, 2009; Wilkin, 2016).

Culture is nowadays treated as one of the basic factors of socio-economic development and territorial competitiveness, as it determines the attractiveness of a territory for its residents, investors and tourists (Ministry of Culture, 2004). It affects the importance and development of cities

² Art. 2 ust. 1 pkt 1 Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzonej w Paryżu dnia 17 października 2003 roku (Dz. U. Nr 172, poz. 1018).

² Art. 2 (1) (1) of the UNESCO Convention on the Protection of the Intangible Cultural Heritage, drawn up in Paris on 17th October 2003 (Journal of Laws No. 172, item 1018).

Kultura jest współcześnie traktowana jako jeden z podstawowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego oraz konkurencyjności terytorialnej, gdyż warunkuje atrakcyjność terytorium dla mieszkańców, inwestorów i turystów (Ministerstwo Kultury, 2004). Wpływa na znaczenie i rozwój miast w układach przestrzennych, gospodarczych i społecznych. Kultura i polityka kulturalna stały się w ostatnich latach ważnymi czynnikami rewitalizacji tkanki urbanistycznej i społecznej oraz tworzenia nowych ekonomicznych podstaw funkcjonowania obszarów zdegradowanych, np. przemysłowych (Namyślak, 2013). D. Throsby (Throsby, 2010) stwierdza wręcz, że znacząca inwestycja kulturalna może stać się ważnym symbolem i atrakcją mającą wpływ na ekonomię miasta, jak również obszar zasobny w instytucje kultury może przyspieszać rozwój obszarów otaczających. W kwestiach społecznych, kultura może odgrywać również rolę w tworzeniu i utrzymaniu tożsamości społeczności lokalnej, jej kreatywności, witalności i wewnętrznej spójności (Namyślak, 2015).

Wartości ekonomiczne dziedzictwa kulturowego, ze względu na to, w jaki sposób ludzie doświadczają jego obecności, można podzielić na trzy kategorie: użytkowe (use value), pozaużytkowe (non use lub passive use value) oraz efekty zewnętrzne (beneficial externalities) (Throsby, 2019, s. 201). Wartości użytkowe dziedzictwa kulturowego (zwane również wartościami rynkowymi) powstają w trakcie rynkowej wyceny elementów zasobu dziedzictwa oraz wyceny produkcji i usług, które powstają w wyniku jego wykorzystania, ochrony i interpretacji, tworząc sektor dziedzictwa (Kozioł, Trelka, Florjanowicz, 2013, s. 17). Z kolei wartości pozaużytkowe dziedzictwa kulturowego są odczuwane przez jednostki, ale nie znajdują odzwierciedlenia w procesach rynkowych, ponieważ pochodzą one z atrybutów dziedzictwa kulturowego, które można zaklasyfikować jako dobra publiczne rozumiane jako dobra, których konsumpcja jest niekonkurencyjna (konsumpcja jednej osoby nie zmniejsza konsumpcji nikogo innego) i niewykluczająca (w sytuacji, gdy towar jest dostępny, nie można wykluczyć go z konsumpcji) (Throsby, 2019, s. 201-202).

Pozaużytkowe wartości dziedzictwa kulturowego można rozpatrywać w trzech równie ważnych kategoriach (Legutko-Kobus, 2016, s. 143):

- istnienia: związanej z faktem iż samo istnienie elementu dziedzictwa kulturowego ma wartość dla danej społeczności, nawet jeśli bezpośrednio nie czerpie z tego korzyści,
- opcyjnej: wiążącej się z możliwością czerpania korzyści z dziedzictwa kulturowego w przeszłości,
- spuścizny: związanej z możliwością pozostawienia spuścizny kulturowej przyszłym pokoleniom.

Trzeci rodzaj wartości dziedzictwa kulturowego doświadczany przez jednostki różni się nieco od

in spatial, economic, and social systems. In recent years, culture and cultural policy have become important factors in revitalising urban and social tissue and creating new economic foundations for the functioning of degraded areas, e.g. post-industrial areas (Namyślak, 2013). D. Throsby (Throsby, 2010) even states that a significant cultural investment can become an important symbol and attraction affecting the economy of a given city. He also notes that an area that is rich in cultural institutions can accelerate the development of its surrounding areas. In terms of social aspects, culture can also play a role in creating and maintaining the identity of the local community, its creativity, vitality, and internal cohesion (Namyślak, 2015).

The economic values of cultural heritage, due to the way people experience its presence, can be divided into three categories: use value, non-use or passive use value and beneficial externalities (Throsby, 2019, p. 201). The use values of cultural heritage (also known as market values) arise during the market valuation of the elements of the heritage resource as well as the valuation of production and services that arise because of its use, protection and interpretation, creating the heritage sector (Kozioł, Trelka, Florjanowicz, 2013, p. 17). On the other hand, non-use values of cultural heritage are felt by individuals, but are not reflected in the market processes, because they originate from the attributes of cultural heritage that can be classified as public goods understood as goods the consumption of which is noncompetitive (the consumption of one person does not reduce the consumption of any other person) and non-exclusive (if there is a product available, it cannot be excluded from consumption) (Throsby, 2019, pp. 201-202).

Non-use values of cultural heritage can be analysed in the view of three equally important categories (Legutko-Kobus, 2016, p. 143):

- existence: related to the fact that the very existence of an element of cultural heritage is of value for the community, even if it does not directly benefit from it,
- optional: concerning the possibility of reaping the benefits of cultural heritage in the future,
- legacy: associated with the possibility of leaving a cultural heritage for future generations.

The third type of cultural heritage value experienced by individuals differs slightly from the above two categories, although it is associated with both functional and unused characteristics. This is due to the fact that heritage has the potential of generating positive externalities. For example, monuments have a beneficial external effect if passersby gain momentary pleasure from observing their aesthetic or historical values. In general, the economic value of such a benefit is difficult to quantify, but the fact is that positive externalities are identifiable and constitute one of the values of cultural heritage (Throsby, 2019, p. 202).

powyższych dwóch kategorii, chociaż wiąże się zarówno z cechami użytkowymi, jak i nieużywanymi. Wynika to z faktu, że dziedzictwo może generować pozytywne efekty zewnętrzne. Na przykład zabytki dają korzystny efekt zewnętrzny, jeśli przechodnie zyskują chwilową przyjemność z obserwowania ich walorów estetycznych lub historycznych. Zasadniczo wartość ekonomiczną takiej korzyści jest trudna do oszacowania, jednak faktem jest, że pozytywne efekty zewnętrzne są możliwe do zidentyfikowania i stanowią jedną z wartości dziedzictwa kulturowego (Throsby, 2019, s. 202).

W zarządzaniu dziedzictwem kulturowym konieczne jest nie tylko wzięcie pod uwagę wartości obiektów zabytkowych dla wąskiego grona specjalistów, ale przede wszystkim wartości, jakie dziedzictwo kulturowe ma dla społeczeństwa. Ważne jest przy tym zapewnienie jednocześnie przez to dziedzictwo możliwości spełniania potrzeb i aspiracji także przyszłych pokoleń (Kobyliński, 2012, s. 1154).

Metodyka i materiał badawczy

W pracy zastosowano metodę analizy literatury przedmiotu oraz metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Badania sondażowe w ramach projektu pt. „Potrzeby odbiorców oferty kulturalnej miasta Biała Podlaska” przeprowadzono w mieście Biała Podlaska na obszarze Parku wchodzącego w skład Zespołu Zamkowo-Pałacowego Radziwiłłów. Na jego terenie skupione zostały najważniejsze samorządowe instytucje kulturalne w mieście – Bialskie Centrum Kultury, Galeria Podlaska, Muzeum Południowego Podlasia oraz Miejska Biblioteka Publiczna.

Badania realizowane były przez zespół pracowników naukowych i studentów Katedry Ekonomii i Zarządzania PSW w Białej Podlaskiej na zlecenie Urzędu Miasta Biała Podlaska w związku z przygotowaniem projektu rewaloryzacji Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w ramach działania 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne – projekty regionalne, oś priorytetowa 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Jednym z celów szczegółowych badań było poznanie opinii osób korzystających z oferty usług kulturalnych na temat odbudowy Zespołu Zamkowo-Pałacowego Radziwiłłów.

Badanie przeprowadzono podczas największej (skupiającej najwięcej uczestników) uroczystości artystycznej oferowanej przez miasto mieszkańcom – tzw. „Dni Białej” w okresie 3-5 czerwca 2017 r. Podczas tej uroczystości w obiektach znajdujących się na terenie Parku tj. Amfiteatru, Muzeum Południowego Podlasia, Galerii Podlaskiej, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Bialskiego Centrum Kultury i Zespołu Szkół Muzycznych, oferowany jest szeroki zestaw usług kulturalnych, a w tym: koncerty, wystawy, spektakle.

In managing cultural heritage, it is necessary to not only consider the value of historic buildings for a small group of specialists, but above all the values that cultural heritage has for society. At the same time, it is important to provide possibility for meeting the needs and aspirations of future generations by this heritage (Kobyliński, 2012, p. 1154).

Methodology and research material

The study uses the method of literature analysis within the scope of the subject and the method of diagnostic survey with the use of an interview questionnaire. The survey research, as part of the project entitled 'Needs of the recipients of the cultural offer of the city of Biała Podlaska' (Polish: 'Potrzeby odbiorców oferty kulturalnej miasta Biała Podlaska') was conducted in the city of Biała Podlaska within the area of the Park constituting a part of the Radziwił Castle and Palace Complex. The most important local government cultural institutions in the city are closely situated – the Biała Podlaska Cultural Centre (Polish: Bialskie Centrum Kultury), the Biała Podlaska Gallery (Polish: Galeria Podlaska), the Museum of Southern Podlasie (Polish: Muzeum Południowego Podlasia) and the Municipal Public Library (Polish: Miejska Biblioteka Publiczna).

Said research was performed by a team of academics and students of the Department of Economics and Management of the State School of Higher Education (PSW; Polish: Katedra Ekonomii i Zarządzania Państwowej Szkoły Wyższej) in Biała Podlaska, commissioned by the Biała Podlaska City Hall (Polish: Urząd Miasta Biała Podlaska), due to the preparation of a project regarding revitalisation of the Radziwił Castle and Park Complex under Measure 7.1 Cultural and natural heritage – regional projects, priority axis 7 Protection of cultural and natural heritage. One of the objectives of the detailed research was to discover what are the opinions of the people who use the offered cultural services on the reconstruction of the Radziwił Castle and Palace Complex.

The research was conducted during the largest (i.e. with the largest number of participants) artistic celebration offered by the city to its residents – the

Mając informację z Urzędu Miasta, iż w uroczystościach tych uczestniczy corocznie około 6 tysięcy osób zaplanowano przebadanie 25% próby – około 1500 osób. Z uwagi na określony cel badawczy, badaną zbiorowość stanowili mieszkańcy miasta i okolic w wieku powyżej 14 r.ż. aktywnie korzystający z oferty usług kulturalnych w mieście Biała Podlaska. W tym celu potencjalnych respondentów wstępnie pytano czy ich udział w uroczystości jest cykliczny i zamierzony czy incydentalny. Po weryfikacji, przy uwzględnieniu odmowy udzielenia wywiadu oraz odrzuceniu niekompletnie wypełnionych kwestionariuszy, finalnie w analizie uwzględniono wyniki z 1166 kwestionariuszy.

Na bazie przeglądu literatury w zakresie oddziaływania wartości dziedzictwa kulturowego na społeczność lokalne (ogólnopolskie badanie realizowane w 2015 roku w ramach projektu „Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych” przez Narodowy Instytut Dziedzictwa) (Fortuna, Sępnik, 2017, s. 24-31) postawiono hipotezę pierwszą: o pozytywnym nastawieniu korzystających z samorządowych usług kulturalnych do odbudowy Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej, hipotezę drugą: iż pozytywne nastawienie emocjonalne do potrzeby odbudowy tego elementu dziedzictwa kulturowego miasta Biała Podlaska silniejsze jest u osób starszych oraz hipotezę trzecią: iż pozytywne nastawienie emocjonalne do potrzeby odbudowy tego elementu dziedzictwa kulturowego miasta Biała Podlaska silniejsze jest u osób bardziej wykształconych.

Dziedzictwo kulturowe Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w opinii badanych

Zespół Zamkowo-Parkowy Radziwiłłów jest jednym z ważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego miasta Biała Podlaska, ściśle związanym z jego historią. Rezydencja magnacka Radziwiłłów, która znajdowała się na terenie obecnego Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów była jedną z najwybitniejszych realizacji architektonicznych XVII wieku. Do dziś zachowały się elementy tej budowli

so-called 'Days of Biała' (Polish: 'Dni Białej') in the period between 3rd-5th June 2017. During this ceremony, a wide selection of cultural services, including concerts, exhibitions and performances, is offered in the facilities located in the Park, i.e. the Amphitheatre, the Museum of Southern Podlasie, the Biała Podlaska Gallery, the Municipal Public Library, the Biała Podlaska Cultural Centre and the Complex of Music Schools (Polish: Zespół Szkół Muzycznych).

After learning from the City Hall that about 6,000 people take part in the ceremonies each year, a test was planned to be performed on a sample of 25% participants – about 1,500 people. Due to the specific research target, the surveyed group consisted of residents of the city and its surrounding area, aged over 14 years old, actively using the offer of cultural services of the city of Biała Podlaska. For this purpose, potential respondents were initially asked whether their participation in the ceremony was cyclical and intentional, or incidental. After verification, considering interview refusals and rejected questionnaires that were incomplete, the analysis finally covered the results of 1166 questionnaires.

Based on the review of literature on the impact of cultural heritage values on local communities (a nationwide survey carried out in 2015 as part of the project 'Heritage next to me. Values of cultural heritage for local communities' – Polish: 'Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych' – of the National Heritage Institute – Polish: Narodowy Instytut Dziedzictwa) (Fortuna, Sępnik, 2017, p. 24-31), the following first hypothesis was put forward: concerning the positive attitude of people using local government cultural services for reconstructing the Radziwił Castle and Park Complex in Biała Podlaska, the second hypothesis was as follows: the positive emotional attitude towards the need for reconstructing this element of the cultural heritage of Biała Podlaska is stronger among the elderly and according to the third hypothesis: the positive emotional attitude towards the need for reconstructing this element of the cultural heritage of the city of Biała Podlaska is stronger among more educated people.

Cultural heritage of the Radziwił Castle and Park Complex in the opinion of the respondents

The Radziwił Castle and Park Complex is one of the most important elements of the cultural heritage of the city of Biała Podlaska, as it is closely related to its history. The residence of the Radziwił magnate, which was in the area of the present Radziwił Castle and Park Complex, was one of the most outstanding architectural creations of the 17th century. Elements of this building have survived to

m.in. brama wjazdowa, wieża, oficyny czy kaplica zamkowa.³

Po rewitalizacji w 2013 roku Park Radziwiłłowski stał się jednocześnie ważnym miejscem do organizacji imprez kulturalnych. Odnowiony został stary dziedziniec zamkowy, alejki, krzewy i fontanna. Właśnie tutaj odbywają się jarmarki, pikniki, imprezy dla dzieci i młodzieży oraz najważniejsze wydarzenie: Dni Miasta. Usługi kulturalne realizowane na terenie Zespołu odbywają się na świeżym powietrzu (amfiteatr) bądź pod zadaszeniem, ale wówczas skierowane są do mniejszej liczby odbiorców i odbywają się w budynkach BCK czy Galerii Podlaskiej. W chwili obecnej na terenie Zespołu nie ma obiektu dostosowanego do realizacji po zadaszeniu imprez kulturalnych dla większej liczby odbiorców. Obecnie widowiska teatralne z udziałem większej liczby widzów odbywają się głównie w auli PSW przy ul. Sidorskiej 95/97. Budynek ten mieści się jednak poza centralną częścią miasta. Występuje, zatem pilna potrzeba budowy Sali widowiskowo-teatralnej z widownią na około 400 widzów, ale także małej Sali koncertowej (na 100 osób)⁴.

Władze lokalne są świadome potencjału rozwojowego dziedzictwa kulturowego miasta. Cele i kierunki działań związane z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa są od lat elementem strategii rozwojowych miasta Biała Podlaska. W szczególności, w Strategii Rozwoju Miasta Biała Podlaska na lata 2008-2015 znalazły się cele związane z „wykorzystaniem materialnych i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego miasta i powiatu do kultywowania tradycji ludowych i przekształcania ich w produkt turystyczny (w tym Parku Radziwiłłów wraz z zabytkami)”. W strategii tej wskazano również potrzebę dążenia do „skutecznej ochrony dziedzictwa kultury oraz umacniania poczucia lokalnej i regionalnej tożsamości kulturowej miasta i jego mieszkańców” (Urząd Miasta Biała Podlaska, 2008).

Koncepcja rewitalizacji Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów podjęta została w 2017 r. Dzięki przeznaczeniu obiektu nie tylko na cele turystyczne, ale także kulturalno-oświatowe, realizacja tej koncepcji mogłaby być nie tylko wyrazem dbałości o dziedzictwo kulturowe oraz pielęgnowania historii i kultury Południowego Podlasia, ale także odpowiadać na wspomniane wyżej zapotrzebowanie na halę widowiskowo-teatralną. W związku z powyższym na zlecenie Urzędu Miasta Biała Podlaska w związku z przygotowaniem projektu rewaloryzacji Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów przeprowadzone zostały badania mające na celu poznanie opinii osób korzystających z oferty usług kulturalnych wobec dziedzictwa kulturowego miasta, w tym w szczególności zbadano opinie na

this day, including the entrance gate, the tower, the outbuildings as well as the castle chapel.³

After the revitalisation in 2013, the Radziwiłł Park has also become an important place for organising cultural events. The old castle courtyard, alleys, bushes, and the fountain were renovated. It is in this place where fairs, picnics, events for children and teenagers take place, as well as the most important event: the City Days (Polish: Dni Miasta). Cultural services provided on the premises of the Complex take place outdoors (in its amphitheatre) or under a roof, but then they are aimed at a smaller number of recipients and take place in the buildings of the Biała Podlaska Culture Centre or the Biała Podlaska Gallery. At present, there is no facility on the premises of the Complex that is adapted for cultural events under one roof for a larger number of recipients. Currently, theatrical performances with the participation of a larger audience take place mainly in the auditorium for the PSW at Sidorska Street No. 95/97. However, this building is located outside the central part of the city. Therefore, there is an urgent need for building a performance and theatre hall with seats for about 400 people, but also a small concert hall (for 100 people).⁴

Local authorities are aware of the development potential of the city's cultural heritage. The objectives and directions of activities related to the use of heritage resources have been an element of the development strategies of the city of Biała Podlaska for years. In particular, the Development Strategy of the City of Biała Podlaska for 2008-2015 includes goals related to 'the use of tangible and intangible components of the cultural heritage of the city and district to cultivate folk traditions and transform them into a tourist product (including the Radziwiłł Park with its monuments)'. This strategy also shows that it is necessary to strive for 'effective protection of cultural heritage and reinforcing the sense of local and regional cultural identity of the city and its inhabitants' (the Biała Podlaska City Hall, 2008).

The concept of revitalising the Radziwiłł Castle and Park Complex was undertaken in 2017. Thanks to its use not only for tourism, but also for cultural and educational purposes, the implementation of this concept could not only be an expression of care for the cultural heritage as well as the cultivation of the history and culture of Southern Podlasie, but also a response to the above-mentioned demand for a theater and entertainment hall. In connection with the above, at the request of the City Hall of Biała Podlaska, in connection with the preparation of the revitalisation project of the Radziwiłł Castle and Park Complex, research was conducted to discover the opinions of people using the offer of cultural services in the scope of the city's cultural heritage, including in particular the opinions on

³ <http://muzeumbiala.pl/historia-zalozenia-palacowego-2> [dostęp z dn. 9.04.2020]

⁴ Działania rewaloryzacyjne podjęte przez Urząd Miasta.

³ <http://muzeumbiala.pl/historia-zalozenia-palacowego-2> [accessed on 9th April 2020]

⁴ Restoration activities undertaken by the City Hall.

temat odbudowy na terenie parku Zamku Radziwiłłów.

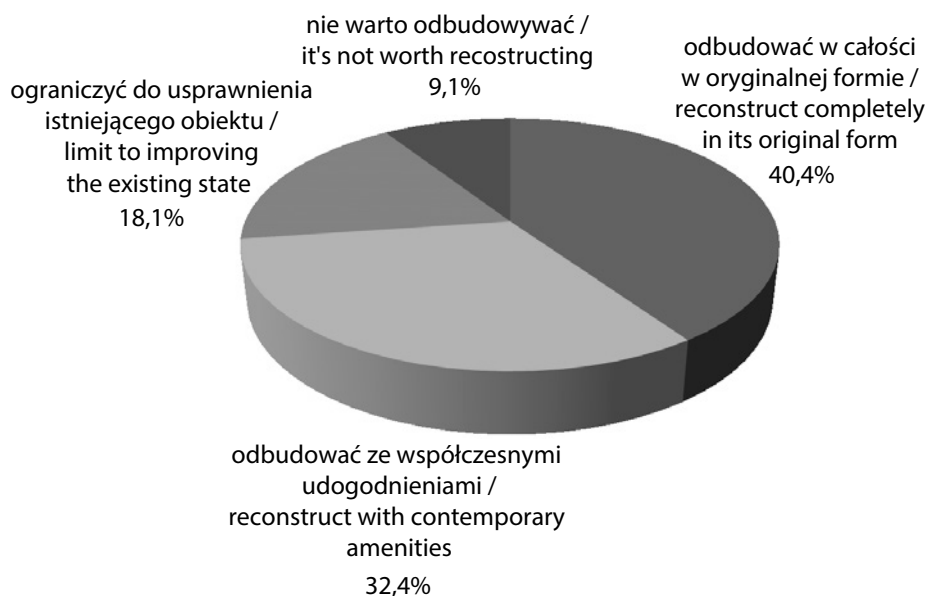
W próbie badawczej znalazło się 68,0% mieszkańców Białej Podlaskiej oraz 32,0% przyjezdnych. W grupie przyjezdnych 64,3% zamieszkiwało w bliskiej odległości do 25 km (powiat bialski lub sąsiadujące) od miasta, 17,6% w odległości 25-50 km zaś 18,1% w odległości powyżej 50 km. Strukturę badanych według płci przedstawia relacja 58,7% kobiet do 41,3 % mężczyzn. Najliczniej w badaniu reprezentowane były grupy wiekowe 25-34 lata (22,9% ogółu badanych), 20-24 lata (22,2%) badanych, a następnie 35-44 lata – 18,0% oraz przedział 15-19 lat – 14,2% ogółu badanych. Najmniej licznie grupa powyżej 64 rż. – 5,8%, grupa wiekowa 55-64 – 7% , a 9,8% ogółu stanowiła grupa wiekowa 45-54. Według statusu społeczno-zawodowego największą część próby stanowili aktywni zawodowo (51,9%), a następnie studenci (21,8%) oraz młodzież szkolna (13,6%). Emeryci i renciści stanowili 12,7% próby. Wykształcenie wyższe posiadało 27,8% respondentów, średnie 51,1%, zasadnicze zawodowe 9%, a 12,1% podstawowe. Ponad połowa badanych – 51,2% ogółu oceniła sytuację finansową gospodarstwa domowego na poziomie ponadprzeciętnym, 39,5% dostatecznym, a jedynie 9,1% na poziomie poniżej przeciętnym (przy czym 2,7% jako bardzo negatywną).

Ponad 70% respondentów poparło inicjatywę odbudowy na terenie parku Zamku Radziwiłłów. Najwięcej badanych (40,4%) uważało, że zamek należy odbudować w oryginalnej formie, zaledwie 9,1% badanych uznała jego odbudowę za niepotrzebną (wykres 1).

the reconstruction of the park area of the Radziwiłł Castle.

68.0% of the inhabitants of Biała Podlaska and 32.0% of visitors formed the research sample. In the group of visitors, 64.3% lived nearby, 25 km (Biała district or a neighboring district) away from the city, 17.6% lived within 25-50 km and 18.1% lived more than 50 km away. The structure of respondents by gender is presented in the relation of 58.7% of women to 41.3% of men. The most numerous among the age groups in the study were people aged 25-34 (22.9% of all respondents), 20-24 (22.2%), then people aged 35-44 – 18.0% and in the age of 15-19 – 14.2% of all respondents. The least numerous was the group of respondents of over 64 years of age – 5.8%, the 55-64 age group – 7%, and 9.8% of the total of age groups was 45-54. According to the socio-professional status, the largest part of the sample included professionally active people (51.9%), followed by students (21.8%) and school youth (13.6%). Recipients of pensions constituted 12.7% of the sample. 27.8% of the respondents had higher education, secondary 51.1%, basic vocational education 9%, and 12.1% primary education. More than half of the respondents – 51.2% of the total assessed the financial situation of their household as above average, 39.5% – sufficient, and only 9.1% – below average (with 2.7% as extremely negative).

More than 70% of respondents supported the initiative to reconstruct the park area of the Radziwiłł Castle. Most respondents (40.4%) believed that the castle should be reconstructed to its original form, only 9.1% of respondents considered its reconstruction unnecessary (Chart 1).

Wykres 1. Opinie na temat potrzeby odbudowania Zamku Radziwiłłów w Białej Podlaskiej
Chart 1. Opinions on the need for reconstructing the Radziwiłł Castle in Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych (KEIZ) (N=1151).
Source: own study based on own research (KEIZ) (N = 1151).

W celu pogłębienia badań nad tym problemem w dalszej części badań podjęto również próbę określenia czynników różnicujących opinie badanych na temat odbudowy Zamku Radziwiłłów. Pod uwagę wzięto społeczno-ekonomiczne charakterystyki odbiorców oferty usług kulturalnych takie jak wykształcenie, ocena sytuacji finansowej gospodarstwa domowego, miejsce zamieszkania, odległość miejsca zamieszkania od Białej Podlaskiej, status społeczno-zawodowy wiek oraz płeć. Z uwagi na rodzaj badanych zmiennych do celów badania wykorzystano test niezależności chi kwadrat. Uzyskane wyniki wskazują (tabela 1), iż wykształcenie, subiektywna ocena sytuacji finansowej gospodarstw, miejsce zamieszkania, status społeczno-ekonomiczny wiek oraz płeć są statystycznie istotnymi czynnikami różnicującymi opinie na temat odbudowy zamku (we wszystkich przypadkach uzyskano wartość p-value spełniającą warunek $p < 0,05$). Jedyne w przypadku odległości miejsca zamieszkania od Białej Podlaskiej zależność nie była statystycznie istotna (chi kwadrat 16,038, $p = 0,38 > 0,05$).

To enhance the research on this problem, an attempt was made in its further part to determine factors differentiating the opinions of the respondents about the reconstruction of the Radziwiłł Castle. The socio-economic characteristics of the recipients of cultural services such as education, assessment of the financial situation of households, place of residence, distance from the place of residence to Biała Podlaska, social and professional status, age and gender were considered. Due to the type of the studied variables, the chi-squared test of independence was used for the purposes of the study. The obtained results indicate (Table 1) that education, subjective assessment of the financial situation of households, place of residence, socio-economic status, age and gender are statistically significant factors differentiating opinions on the reconstruction of the castle (in all cases, the p-value was obtained which met the condition $p < 0.05$). Only in the case of the distance between the place of residence and Biała Podlaska, the relationship was not statistically significant (chi-squared 16.038, $p = 0.38 > 0.05$).

Tabela 1. Determinanty opinii na temat potrzeby odbudowania Zamku Radziwiłłów w Białej Podlaskiej
Table 1. Determinants of opinion on the need for reconstructing the Radziwiłł Castle in Biała Podlaska

Nazwa zmiennej/ Name of the variable	Wartość statystyki testowej chi kwadrat/ Value of the chi squared test statistic	p-value
Wykształcenie/ Education	56,21	$p \approx 0^*$
Ocena sytuacji finansowej/ Assessment of financial situation	20,504	$p = 0,015^*$
Miejsce zamieszkania/ Place of residence	10,47	$p = 0,015^*$
Odległość miejsca zamieszkania od BP/ Distance of home from BP	16,038	$p = 0,380$
Status społeczno-zawodowy/ Social and professional status	31,757	$p \approx 0^*$
Wiek/ Age	30,123	$p = 0,036^*$
Płeć/ Sex	13,825	$p = 0,003^*$

*Oznacza wynik istotny statystycznie/ Indicates a statistically significant result.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych (KEIZ) (N=1151).
Source: own study based on own research (KEIZ) (N = 1151).

Odbudowę zamku w oryginalnej formie najczęściej popierały osoby starsze oraz źle oceniające swoją sytuację finansową (46% osób powyżej 64 r.ż. oraz 47% osób w złej sytuacji finansowej). Za odbudowę w oryginalnej formie byli częściej mieszkańcy miasta niż przyjezdni (odpowiednio 42,8% wobec 35,2%). Przeciwno odbudowie zamku były natomiast najczęściej osoby młode o statusie młodzieży szkolnej, nisko wykształcone (17% młodzieży szkolnej oraz 20% osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym). Przeciwno odbudowie byli także częściej mężczyźni (12,5%) niż kobiety (6,7%).

Wydaje się, że takie opinie wyrażają różną wagę potrzeb przekładających się na postrzeganie jakości życia w mieście, w zależności od wieku. Osoby młodsze, w związku z trudnościami jakie napotykają przy wejściu na lokalny rynek pracy, być może

The reconstruction of the castle to its original form was most often supported by the elderly and people who assessed their financial situation as poor (46% of people over 64 years of age and 47% of people in bad financial situation). Inhabitants of the city were more in favour of reconstruction to its original form than its visitors (42.8% versus 35.2%, respectively). On the other hand, young people constituting school youth, of low level of education (17% of school youth and 20% of people with primary or lower secondary education) were most often against the reconstruction of the castle. Men (12.5%) were also against reconstruction more often than women (6.7%).

It seems that such opinions express a different weight of the needs that translate into the perception of the quality of life in the city, depending on age. Due to the difficulties they encounter when entering the

jako bardziej uzasadnione w polityce rozwoju miasta postrzegałyby inwestycje o efektach gospodarczych. Dla osób zaś starszych i w trudniejszej sytuacji finansowej ważniejsze stają się ogólnodostępne i atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu powiązane z możliwością obcowania z zachowanymi walorami dziedzictwa kulturowego miasta.

Uzyskane wyniki badań są zgodne z wynikami ogólnopolskich badań realizowanych w 2015 roku w ramach projektu „Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych” przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Riksantikvaren, (norweskim odpowiednikiem NID). W badaniach tych zdecydowana większość badanych potwierdziła, iż dziedzictwo kulturowe jest dla nich bardzo ważnym elementem życia. Pozytywne nastawienie emocjonalne do dziedzictwa kulturowego było silniejsze u osób starszych, bardziej wykształconych oraz kobiet (Fortuna, Sępnik, 2017, s. 24-31).

Podsumowanie

Uzyskane wyniki potwierdziły prawdziwość postawionych w pracy hipotez badawczych. Badani respondenci korzystający z usług kulturalnych w mieście (mieszkańcy Białej Podlaskiej i okolic) wykazują pozytywne opinie na temat potrzeby odbudowania Zamku Radziwiłłów w Białej Podlaskiej. Zarówno badani mieszkańcy i przyjezdni (ponad 70% badanych) wyrażają potrzebę odbudowy Zamku Radziwiłłów potwierdzając tym samym swój emocjonalny związek historią swojego miasta i poczucie tożsamości lokalnej. W świetle przeprowadzonych badań pozytywne nastawienie emocjonalne do potrzeby odbudowy tego elementu dziedzictwa kulturowego miasta Białą Podlaską silniejsze jest u osób starszych oraz u osób bardziej wykształconych.

Wśród determinant, które istotnie różnicowały opinie respondentów na temat potrzeby odbudowania Zamku Radziwiłłów w Białej Podlaskiej znalazły się wykształcenie, subiektywna ocena sytuacji finansowej, miejsce zamieszkania, status społeczno-ekonomiczny, wiek oraz płeć.

Wyniki badań wskazują na potrzebę rewitalizacji najważniejszych elementów dziedzictwa, w celu wykreowania pewnych obiektów tworzących wizerunek i wzmacniających tożsamość lokalną. Jawi się także pilna potrzeba wzmocnienia edukacji kulturowej młodzieży szkolnej zwłaszcza w obszarze tożsamości lokalnej, gdyż grupa ta rzadziej niż inne grupy wyrażała pozytywne opinie na temat potrzeby odbudowy zamku, będącego częścią materialnego dziedzictwa kulturowego miasta.

local labor market, younger people might perceive investments in the city's development policy with economic effects as more justified. For the elderly and in a more difficult financial situation, accessible and attractive forms of spending free time associated with the possibility of familiarising oneself with the preserved values of the cultural heritage of the city are generally more important.

The obtained research results are consistent with the results of nationwide research performed in 2015 as part of the project 'Heritage next to me. Cultural heritage values for local communities' by the National Heritage Institute in cooperation with Riksantikvaren, (its Norwegian equivalent). Over the course of this study, most of the respondents confirmed that cultural heritage is a very important element of their lives. A positive emotional attitude towards cultural heritage was stronger among the elderly, more educated people, and women (Fortuna, Sępnik, 2017, pp. 24-31).

Summary

The obtained results confirmed the research hypotheses formulated in the study. The respondents who use cultural services of the city (residents of Biała Podlaska and people in its vicinity) express positive opinions regarding the need for reconstructing the Radziwiłł Castle in Biała Podlaska. Both the surveyed residents and visitors (over 70% of respondents) expressed the need for reconstructing the Radziwiłł Castle, thus confirming their emotional connection with the history of their city and a sense of local identity. In the light of the conducted research, a positive emotional attitude to the need for reconstructing this element of the cultural heritage of the city of Biała Podlaska is stronger in the elderly and in more educated people.

The determinants that significantly differentiated the respondents' opinions on the need for reconstructing the Radziwiłł Castle in Biała Podlaska included education, subjective assessment of the financial situation, place of residence, socio-economic status, age, and gender.

The research results indicate the need for revitalising the most important elements of the heritage in order to create certain facilities that create the image and strengthen the local identity. There is also an urgent need for reinforcing the cultural education of schoolchildren, especially in the scope of local identity, as this group less frequently than other groups expressed positive opinions on the need for reconstructing the castle, a part of the city's cultural heritage.

Literatura / References:

1. Chabiera, A., Koziół, A., Skaldawski, B. (red.). (2019): *Dziedzictwo obok mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*, Warszawa: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
2. Fortuna, Marek A., Sępnik, K. (2017). *Komponenty postaw Polaków wobec dziedzictwa kulturowego*. W: A. Chabiera, A. Dąbrowski, A. Fortuna-Marek, A. Koziół, M. Lubaś, P. Nowak, B. Skaldawski, K. Sępnik (red.), *Dziedzictwo kulturowe w badaniach. Polacy wobec dziedzictwa. Raport z badań społecznych. T. 1.* (s. 22-45). Warszawa–Kraków: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
3. Gruchoła, M. (2010). Kultura w ujęciu socjologicznym, *Roczniki kulturoznawcze*, T.1, 96-113.
4. Kobyliński, Z. (2011). Czym jest, komu jest potrzebne i do kogo należy dziedzictwo kulturowe. *Mazowsze Studia Regionalne*, 7, 21-47.
5. Kobyliński, Z. (2012). Dziedzictwo kulturowe: wartość i własność, W: S. Tabaczyński, A. Marciniak, D. Cyngot, A. Zalweska (red.). *Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji*, (s. 1141-1158). Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
6. Kostro, K. (2009). Zagadnienia kulturowe w ekonomii. *Gospodarka Narodowa*, 3, 27-59.
7. Koziół, A., Trelka M., Florjanowicz P. (2013). *Społeczno-gospodarcze oddziaływanie dziedzictwa kulturowego. Raport z badań społecznych*. Warszawa: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
8. Legutko-Cobus, P. (2016). Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju i specjalizacji regionów, W: Specjalizacja regionalna – współczesne podejścia, A. Klasik, K. Kuźnik (red.). *Studia KPZK PAN, t. CLXX* (s. 140-157) Warszawa.
9. Namyślak, B. (2013). Miasto kreatywne w ujęciu teoretycznym. *Economic and Regional Studies*, 6(2), 5-21.
10. Namyślak, B. (2015). The meaning and prospects of cultural sector development. Problems and challenges of cultural policy in Poland. *Economic and Regional Studies*, 8(3), 51-66.
11. Ministerstwo Kultury. (2004). *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*. Warszawa
12. Sztompka P. (2003), *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
13. Throsby, D. (2010), *Ekonomia i kultura*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
14. Throsby D. (2019). *Heritage Economics: Coming to Terms with Value and Valuation 199-208*. W: E. Avrami, S. Macdonald, R. Mason, D. Myers (red.), *Values in Heritage Management - Emerging Approaches and Research* (s. 199-208). Los Angeles: The Getty Conservation Institute.
15. Urząd Miasta Biała Podlaska (2008). *Strategia Rozwoju Miasta Biała Podlaska na lata 2008-2015*. Biała Podlaska.
16. Wilkin, J. (2016). *Instytucjonalne i kulturowe podstawy gospodarowania: humanistyczna perspektywa ekonomii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar”.

Akty prawne

17. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2020 poz. 713).
18. Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 roku (Dz. U. Nr 172, poz. 1018).

Netografia

19. <http://muzeumbiala.pl/historia-zalozenia-palacowego-2> [dostęp z dn. 9.04.2020]